

AZ ÚJ FANATIKUS HUMANIZMUSRÓL ÉS A PÁRBAJOZÓ IDEALISTÁKRÓL BESZÉL THOMAS MANN

A NÉMETSÉG KÉRDÉSE NEM UTLEVÉL-KÉRDÉS

Éles metszésű orr, keskeny arc, markáns homlok, fémkerekes szemüveg, amely beszélgetés közben lekerül csillogó barna szemérről: ez kívülről a zöld utiruhás, borostásallu Thomas Mann, aki vonaton töltötte az éjszakát, hogy holnap reggel továbbutazzon Bécsbe; de közben regényrészletet olvasson fel Budapesten. Herr Professornak szólítják a finom budai palotában, Hatvany Lajosék családi körében és a megértő, türelmes mosolya, amely a jóság, a finom gúny és a maró szatira árnyalatait is tükrözi, valóban az eszményi professzoré.

— Előadókörutam programjába vázlatlanul iktattam be Budapestét a Szép Szó író-szerkesztőinek lekötölező meghívására. Hosszabb Goethe-novellám első fejezetét olvassom fel ma este Budapesten. Tulajdonképpen szórakozásként vettem elő ezt a témát, amelyet a József-legenda munkája közben írok. Egyrészt azért, mert ennek a regénynek egészen más a nyelve, de azért is, mert már Goethe is mítikus figura kezd lenni. Amikor kész leszék Goethe Weimarban című 200 oldalra terjedő művemmel, megírom a József-legenda negyedik és befejező kötetét. Ez a kötet lesz a legterjedelmesebb és Jákob haláláig kíséri el Józsefet,

Német maradok...

A professzoros mosoly udvarias most az angolbajusza körül:

Tegnapelőtt Prágában tartottam előadást, ahol hivatalosan bemutatkoztam, mint új csehszlovák állampolgár.

De most kissé áttüzesedik a hangja:

— De én azért német maradok. Az én esetem példa arra, hogy ha valakit német állampolgárságtól meg is fosztanak, akkor is megőrizheti a német egyéniséget, a német kulturát. Az ember belül — és szinte szegénylős félmozdulattal a szíve felé int, — megmarad németnek... Három év óta várom már, hogy megfosszanak német állampolgárságomtól. Most már van ismét egy ország által kiállított utlevelém. Dehát a németiség kérdése nem utlevelékérdés...

És most gyorsan más témára csap át, talán, hogy a szenttelen pózt ne legyen kénytelen teátrálítással felcserelelni. Amerikai utitervéről beszél:

— A tavasszal Amerikába utazom. Newyorkban német akadémiát alapítottak kiváló emberek, azaz a céllal, hogy a német birodalom határain kívül élő német kulturát felkarolja és szellemi egységbe egyesítse. Európai bizottsága is van ennek az akadémiának, benne a legnagyobb német nevek viselői. Gyűjtést akarnak rendezni az akadémia céljaira, mert legfontosabb a pénz, hiszen díjakat akarunk kinni, ösztöndíjakkal akarjuk támogatni a Németországból kizárt kiváló németek munkásságát, fejlődését.

Az új humanizmus

Megkérem: magyarázza meg immár világhíres elméletét, az új humanizmus fogalmát. A bölcs, tanáros mosolyban a fiatalos lelkesedés vidám színei is helyet kérnek.

— Az én új humanizmusom a humanista eszmék harci formáinak megváltozására vonatkoznak. A humanizmus maga nem változott: az emberszeretet, a béke és a megértés evangéliuma maradt, de az új humanizmus a férfias-ságot keresi a humanista harcmodorban és vallom, hogy te kell győzni a humanizmus gyengeségét, eddigi székepszisét, amikor az ellenfél a legnagyobb fanatizmussal harcol győzelméért. Férfiasság, fanatizmus és harci kedv töltse el a humanizmus híveit is: ez az én új humanizmusomnak a lényege.

Elgondolkozva simogatja tekintete a behavazott fákat. A hó régi barátja Thomas Mannak és olvasóinak: a Varázshegyről beszél... A Varázshegyről, amelyben él és hadakozik egy tüdővésztes idealista, Settembrini úr, aki talán előfutárja ennek az új humanizmusnak, amikor fegyverrel kezében akar kiállni a humanizmus sublimis eszméiért. Szívesen beszél Settembrini úrról Thomas Mann:

— Talán komikus figura ez a Set-

tembrini úr, aki párbafozni akar az elvi ideálokért, bizonyára kissé komikus figura. De én szimpatikusnak találom őt és kivált rokonszenvesnek harci felfogásával. Őt komikusnak tarthatom, de az ügyét nem. A regényalakon mulathatok, de az eszméit, ha tanulmányt írok róluk, elfogadom. Más esszét és más regényt írni.

— És a humanista eszmék jövője?

Thomas Mann és felesége megérkezésük után a Keleti-pályaudvaron

amiért csak egy napot tölthet Bécsben.

— Szívesen elidőznék hosszú időre Hatvany Lajos báróék pompás tárában. Dehát holnap reggel utaznunk kell.

Feleségével együtt utazik Thomas Mann. Felesége harmincnégy minden lépésén elkíséri. A felkötöt után visszatérnek Zürichbe, ahonnan nem költözik el Thomas Mann, mert — mint mosolyos mondja, — belenőtt már a svájci nyezetbe.

— Határozottan optimista e tekintetben Thomas Mann:

— A humanizmusra, a szabadság-eszmékre gyakorolt nyomás éppen

— Határozottan optimista e tekintetben Thomas Mann:

— A humanizmusra, a szabadság-eszmékre gyakorolt nyomás éppen

Hj. Gergely Ist